

е х с е р т і с е х с і р і е н д і с

Генрі Лайон
ОЛДІ

Де батько твій,
Адаме?

Генрі Лайон Олді
Давно, знебулий раб, замислив я
втекти...

У натовпі легко бути самотнім.
Жетон метро – ключ до просвітлення.
Сходжу вниз.

Ніру Бобовай

* * *

- Отже, ви сподіваєтесь повернутися назад? Додому?
- Так.
- Коли ж, якщо не секрет?
- Скоро.
- А яким чином ви збираєтеся це зробити?
- Ніяк. Просто повернуся. Разом з іншими, хто спав. Я не вмію – разом. Не люблю. Не хочу. Але тут все навпаки. Тут інакше не вийде. Баба мене вже знайшла. Тепер – скоро.
- Але якщо у вас дома так добре, може, ви б хотіли забрати з собою й інших людей? Щоб їм теж було добре?
- Усім?!
- Аякже. Адже це чудово, коли всім добре.
- Всіх забрати?!
- Не треба нервуватися. Припустімо, не всіх. Наприклад, тих, хто тут. У пансіонаті. Як ви вважаєте, у вас удома їм буде краще?
- Ні-і. Їм не потрібно, щоб краще. Було б потрібно, давно б пішли. Самі. Але вони залишаються. Значить, не хочуть. Якщо вдома стане багато людей, вийде дурня. Як тут. Вдома кожен – сам. А тут – разом. Не люблю, коли разом. Коли в місці, в одному місці, штовханина. Ви, лікарю, теж – сам. Вам тут погано. Підете зі мною?
- Спасибі за запрошення. Я подумаю.
- Думати не треба. Треба йти. Або не йти. Якщо ви підете – буде легше. Дійти.
- Добре. Скажіть мені, коли зберетеся додому.
- Я скажу, лікарю. Скоро скажу. Тільки не треба вагатися. Будь ласка...

* * *

Час змінити окуляри, зрозумів лікар.

Окулярів у нього було дві пари. Дуже подібних: тонка, невагома оправа і крупні, трохи витягнуті донизу скельця з дуже поважними діоптріями, що надавали обличчю дещо втомленого вигляду. Стиль «Верблюд, король бабок,» – так висловлювалася перша дружина лікаря, вона ж остання, бо після розлучення, справи давньої і майже забутої, щасливчик зовсім не квапився поринати в чергове безумство. Але повернімося до окулярів. Ніякого тонування, затемнення лінз. Простота й солідність. Хіба що метал першої оправи відблискував сталлю, а другої – бронзою. Ніхто, власне, й не помічав, що лікар приблизно раз на три місяці змінює окуляри. А й помітили б, так не надали значення.

Лікар посміхнувся, витягуючи запасний футляр.

Значення процес мав тільки для нього.

До окулярів звикаєш. Як звикаєш до банальностей, до суєти, до ілюзії, самозваної реальності, яка посіла трон і начепила корону на дулю лисої голови. Минає час; сидить узурпаторка; стоїш ти. Але одного разу, лише змінивши пару окулярів, раптом розумієш, що світ змінився, остаточно й безповоротно. Самозванка стрімголов злетіла з трону, слабкі, м'якосерді банальності зчепилися не на життя, а на смерть, мутуючи в зубасті, вкриті лускою аксіоми; суєта-втікачка сентиментально оглянулася на палаючий Содом і перетворилася на соляний стовп. Розпливчатість буття, іменована звичкою, стала безсоромно різкою, хоча діоптрії однакових лінз, а також ідентична центровка не давали до цього жодних підстав. Подеколи життя розтягувалося, подеколи зіщулювалось, мишею втікши в кут. Бічний зір набув поганої звички зникати і з'являтися, коли бажав, немов кокетка-коханка, змушуючи кавалера постійно коситися: чи на місці легковажна красуня? Ти різко повертаєш голову, ловишся на вудку легкого запаморочення; п'яний без вина, ти постійно шукаєш привід зняти окуляри й протерти їх ганчірочкою. Ти весь у собі, зайнятий собою, і ненадовго забуваєш, що навколо тебе кишить маса абсолютно безглуздох, непотрібних тобі людей.

Люди перетворюються на об'єкт дослідження, чим і повинні бути.

Запасний футляр ліг в кишеню піджака. Увечері, подумав лікар. Я поміняю окуляри ввечері, на роботі, залишившись на самоті. Дарма, чи що, я записав собі на сьогодні нічне чергування. Ще один самообман, жалюгідна видимість діяльності. Маслак, кинутий псу суспільства: працюю, знаєте, не щаджу сил і здоров'я... Втім, пес розкошує біля будки, ситий попередніми подачками. Я розгодував його до ожиріння. До втрати пильності. Якби я не з'являвся в лікарні тиждень або два, в крайньому разі, мені б передзвонили додому, й під кінець розмови попросили берегти себе. Видушили б краплю жовтого співчуття, що пахне фурациліном: зрозумійте, дубий друже, у вашому віці... Серце? Шлунок? Ах, депресія! Тонкий жарт: ясно, ясно, чоботар без чобіт... Так, звичайно. Видужуйте й ні про що не турбуйтеся.

Окуляри змінити легко, на деякий час сховавшись за частоколом нових скелець. Куди важче змінити ім'я, банальність з банальностей.

Пес не віддасть улюблену кістку.

Робота в лікарні була синекурою. Добре оплачуваним балаганом. Вони там всі безнадійні, в тисячний раз подумав лікар. За це я їх люблю: за відсутність надії. За визначеність. За виті грати огорожі, зелень газону довкола шезлонгів, за божественну непомильність камер стеження, за присутність ввічливих ангелів-охоронців і бурчання двох доберманів, навчених за спеціальною програмою «Сторож». Я пропоную їм – зрозуміло, не доберманам і не ангелам! – сісти в крісло або прилягти на диван, я веду з ними бесіди, вибудовані за всіма правилами; Геркулес, що на зло міфології одружився із метеликом-Психеєю, я препарую гусінь психозів і розчленовую кокони фобій, знаючи, що борюся з гідрою, і годі чекати Іолая-факельника, який припече обрубані шиї. З тим же завзяттям я міг би чесати їм п'яти. Зате багаті родичі моїх пацієнтів із задоволенням платять за розкіш недбало ввернути на бенкеті чи презентації: «Ах, бідний дядечко! Але ж ви знаєте, він повністю забезпечений! Багато хто продав би душу за можливість опинитися

на його місці! Звісно, в клініці... точніше, в пансіонаті. У цього, який!.. ну, того самого, якщо ви мене розумієте...»

Співрозмовник, як правило, розумів.

Природний відбір: нетямущих давним-давно перестали пускати на банкети й презентації. Уміння кивнути в потрібний момент схоже на дорогу краватку. Своєрідна візитна картка. Адже навіть якби нетямущий душу продав, отриманих грошей не вистачило б для оплати місця в клініці, точніше, в пансіонаті, де є камери стеження, ввічлива охорона, розумні доberman і той самий лікар, якщо ви мене розумієте.

«Тим самим» (а також «цим, який!») лікар став двадцять п'ять років тому, після скандального циклу статей «Сімдесят стоянок», де він захоплено полемізував з Джавадом Нурбахшем, який зважився відкрито провести паралелі між психоаналізом і суфійським вченням. Яка ж то спокуса – пов'язати «нафс-і аммару», тобто душу плотську, або спонукальну, вічного тирана і контролера думок та поведінки людини, із «super-ego» – системою засвоєних в ранньому дитинстві заборон, не цілком усвідомлюваних самою людиною. Але одна з головних тез «Сімдесяти стоянок» була така: якщо психоаналіз собі за завдання ставить вплив на людину ненормальну з метою повернення її до норми, а суфізм (як, втім, і дзен) – на психічно нормального з метою перетворення його на «людину досконалу», то, прийнявши з позицій соціуму «людину досконалу» за «людину ненормальну», ми замикаємо кільце, повертаючись в початкову точку. Щоб підтвердити свою думку, лікар доклав колосальних зусиль, аби пробитися на заняття суфійських «підготовчих класів», де психічнохворих зцілювали езотеричними методами, а потім переводили до «внутрішнього кола» навчання. Місцеві шейхи спершу похмуро косилися на іновірця, але коли лікар потряс їх рясним цитуванням Румі й витримав тригодинний «танок дервіша», залишившись до кінця на ногах, навіть найупертіші ортодокси відчували до гостя пошану.

Ах, як давно це було...

Тоді лікаря ще не дратувала велика кількість людей навколо.

* * *

– У вас є які-небудь скарги?

– Ска... скарги?

– Ну, може, вас щось не влаштовує, що-небудь не подобається у нас? Наприклад, годують погано. Розповідайте, не соромтеся. Я постараюся вам допомогти, якщо це буде в моїх силах.

– Годують добре. Навіть краще, ніж удома. У мене. Пюре з рибою. Морс. Хліб свіжий. Морс подобається. А тут не подобається. Байдуже.

– Що саме вам не подобається?

– Все. Люди... Їх багато. Дуже. Від них шум між вухами. І камінь не ліпиться. Нічого не ліпиться. Навіть асфальт. Навіть люки. З люків ліпити добре, мені подобається. Вони такі лункі виходять. Лункі й важкі. Коли біжать – дзвону... Тільки тут вони не ліпляться. Це від людей. Від шуму. Напевно.

– Що у вас не ліпиться, пробачте?

– Големчики. Їх так мамця назвала. Давно. Коли я ще маленький був.

– Добре, до ваших големчиків ми ще повернемося. Це дуже цікаво.

– Правда, повернемося? Разом з вами, лікарю? Ви теж хочете туди... додому?!

– Гадаю, ви не зовсім правильно мене зрозуміли. Або я неточно висловився. Я мав на увазі: «повернемося в нашій розмові». А поки мені б хотілося дізнатися детальніше, що ще вам не подобається?

– Все. Майже все. Люди шарудять. Голосно. Всім чогось треба. Шарудять, шарудять... Навіщо? Не люблю шарудіти. Не люблю слухати шарудіння. Зрідка тільки. Іноді. Або коли големчики булькають.

– Наша бесіда вас теж обтяжує?

– Бе-сі-да? Обтяжує... тяжкість... Ні. Не дуже. Ви інакше шарудите, ніж інші. Ви говорите. Ви словами *робите*. Ну, хочете зробити. А інші просто... те-ре-ве-нять.

– Спасибі на доброму слові. Тоді, якщо не заперечуєте, давайте продовжимо. Отже, що вас ще не влаштовує в нашому пансіонаті, окрім великої кількості людей, шуму і розмов?

– У пан-сі-о-на-ті?.. Так, мені пояснювали. У вас тут добре. Майже як вдома. Големчики не ліпляться, а так добре. Не чіпають. Не докучають: давай пошарудимо! Шуму менше. І годують. Пюре з рибою. Морс. З журавлини. Добре. Тут люди разом – зовні. А всередині – кожен сам по собі. І ви, лікарю, самі. І я – сам. І все. Подобається.

– Значить, вам подобається в пансіонаті? А зовні – ні? Скажіть, ви б хотіли, щоб вас випустили?

– Випустили? Куди? Додому?! Ви знаєте, як туди потрапити?!

– Ні, я не знаю, як потрапити в те місце, про яке ви часто розповідаєте, і про яке ми ще поговоримо докладніше. Але ми могли б виписати вас під опіку вашого кузена.

– Ку-зе-на?

– Двоюрідного брата. Він дуже, дуже заможна людина, у нього прекрасний особняк, прислуга...

– Юродний Брат? Не хочу до нього! Не треба. Він чіплятиметься. Шарудітиме, шарудітиме... Проситиме, щоб я ліпив. Багато ліпив. Не так, як я хочу. Як люди хочуть. Їх багато, вони всі хочуть, а я один... Тільки у вас все одно не ліпиться: люки, стіни, асфальт. Ні, не хочу.

– Ну чому ж – не ліпиться? Ваші роботи показували відомим мистецтвознавцям: вони просто в захваті! У вас, дорогий мій, безперечно, талант. Ви виліпили чудовий скульптурний портрет своєї матері – за цим портретом її змогли ідентифікувати, з'ясували, хто ви насправді, у вас знайшлися родичі...

– Ро-ди-чі... Не хочу до Юродного Брата! Не хочу!

– Заспокойтеся, будь ласка. Не хочете – і не треба. Ніхто вас силоміць до нього не відправить. Якщо ви вважаєте за краще

залишитися в пансіонаті – ласкаво просимо. Я радий, що вам подобається у нас.

– Тут краще, ніж у місті. Але вдома – ще краще. Тут у мене обличчя хитре. Прикидається. Я бачив. У дзеркалі. Вдома я інший. Правильний. А тут все дуже тверде. Камінь твердий. Дерево тверде. Навіть люки тверді. Не ліпляться. Я сам твердий. День-ніч, день-ніч, вдень – сонце, вночі – місяць. Нудно. Треба інакше. Мамця любить гратися: місяць – вдень, сонце – вночі. Або разом. Або щоб жарко – і раптом сніг. А у вас ніхто не грається. Розучилися, напевно. Затверділи, висохли. Або не хочуть. Чому? Місто, люди: шурх-шурх... Один пла-сти-лін м'який. Ліпиться. Я пам'ятаю, це ви мені дали, лікарю. Шкода, големчики все одно неживенькі виходять. Стоять. Мовчать. Не бігають. Їжу не приносять. Хоча мені їжу й так дають. Пюре з рибою. Морс...

– Так, я пам'ятаю. Морс з журавлини. Здається, я зрозумів, що вас не влаштовує. Не у нашому пансіонаті, а взагалі... Скрізь.

– Так, лікарю. Тут – скрізь. А вдома – ні. Вдома добре. Коли я повертатимуся, ми можемо піти разом. Вам сподобається: виберете собі два квартали, або три... Ви хочете *робити*. Словами. Просто у вас погано виходить. Дуже багато людей, дуже багато слів... А вдома – вийде!

– У вас удома?

– У нас – удома.

– Спасибі, я подумаю. Коли зберетеся додому, ви ж мене попередите?

– Звичайно, лікарю!

– Ось і чудово. Отже, вас тут багато що не влаштовує, але, як з'ясувалося, я вам нічим, на жаль, допомогти не можу.

– Не можете.

– Але, принаймні, в пансіонаті вам краще, ніж за його межами?

– Так.

– Чудово. Отже, претензій, скарг і побажань у вас немає?

– Ні-і.

– Тоді можемо вважати, що це питання успішно закрите. Давайте тепер поговоримо про те місце, де ви жили перш, ніж потрапили сюди. Про вашу маму...

– Про мамцю.

– Добре, про мамцю. Про големчиків. Про інших людей – ви згадували, що вони живуть там разом з вами...

– Не разом. Кожен сам. Не разом! Інакше, ніж тут. Ніхто нікому не заважає.

– Так вже зовсім ніхто нікому ніколи не заважає? Зовсім-зовсім?!

– Ну... буває. Зрідка.

– Виходить, і у вас удома не все бездоганно. Дещо спільне все ж таки є? Ось з цього і почнемо...

* * *

Зайшовши до ванної, лікар довго, ретельно вмивався. Змінив лезо в станку для гоління; не розрахувавши зусилля, порізався й довго роздивлявся постраждалу вилицю в дзеркалі. Діставши з шафки бальзам, ретельно змастив поріз. Більшість знайомих лікаря завжди умивалися поспіхом. Можна сказати, на бігу. Попереду маячив багатий на несподіванки день, сотні гомо сапієнсів, близьких і далеких, співробітників, родичів, друзів, ворогів і перших стрічних чекали, згораючи від нетерпіння, мріючи отримати можливість зіткнутися у вічній коловерті й розлетітися, дотримуючися брехливої строгості орбіт. Знайомі лікарі квапилися зробити свій внесок у довколишній хаос, тому й умивалися поспішно. Межі власного всесвіту, званого тілом, їх цікавили в останню чергу, і зовсім не через цінність цих меж; вони латали кордони лише у разі вторгнення ворога, квапливо вибираючи союзників – дантист, хірург, дерматолог...

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

exceptis excipiendis

Генрі Лайон
Олді

Де батько твій,
Адаме?